



Selânik Haçlı Krallığı'nın Kuruluşu (1204)

The Foundation of the Crusader Kingdom of Thessalonica (1204)

İsmail Koçuk¹



öz

IV. Haçlı Seferi orduları, 13 Nisan 1204'te Konstantinopolis'i ele geçirerek başarıya ulaştılar. Seferin ordularını oluşturan Fransız ve Venedikli Haçlılar, şehrin zaptını müteakiben, Mart 1204'te kendi aralarında imzaladıkları sözleşmeden hareketle, yeni kurulan Latin İmparatorluğu'nun ilk hükümdarını seçimle belirlemek üzere bir toplantı düzenlediler. Seferin ismen lideri olan Montferrat Markisi Boniface, imparatorluk tahtı için bariz aday olmasına karşın Venediklilerin desteklediği Flandre ve Hainaut Kontu Baudouin oyların çoğunu alarak imparator seçildi. Öte yandan seçim arifesinde alınan bir karar Boniface'ın, imparatorluk tahtını kaybetmesine rağmen önemli bir toprağa sâhip olmasını sağladı. Marki daha sonra kendisine vaat edilen topraklara karşılık olarak İmparator Baudouin'den Selânik topraklarını talep etti ve bu durum kısa bir süre sonra ikisi arasında sorunların oluşmasına sebep oldu. Ancak ordudaki baronlar ve Venedik Doju Enrico Dandolo'nun müdâhalesi sayesinde bu ihtilâf çözüme kavuştu ve Boniface, Bizans İmparatorluğu'nun en müreffeh ve büyük şehirlerinden Selânik'e hâkim oldu. Bu çalışmada, bahsi geçen seçimdeki adayların mevkileri, Boniface'ın Selânik'i talep etmesindeki başlıca âmiller ve adı geçen kenti elde etmek için giriştiği mücadeleyle birlikte bu krallığın kurulması esnasında yaşanan hâdiseler kaynakların verdiği bilgiler ışığında ele alınıp değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Selânik Haçlı Krallığı, Konstantinopolis Latin İmparatorluğu, Montferrat Markisi Boniface, Flandre ve Hainaut Kontu Baudouin, Enrico Dandolo, Girit Adası

ABSTRACT

The armies of the Fourth Crusade succeeded in capturing Constantinople on 13 April 1204. Following the seizure of the city, the French and the Venetian Crusaders, who formed the armies of the expedition, organized an election according to the March Pact they had signed inter se in March 1204, in order to appoint the first emperor of the newly founded Latin Empire. Marquis Boniface of Montferrat, as the titular commander of the expedition, was the obvious candidate for the imperial throne. But Count Baldwin of Flanders and Hainaut, whom the Venetians favoured in the election, was chosen emperor,

Sorumlu yazar/Corresponding author:
İsmail Koçuk (Doktora Öğrencisi),
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
İstanbul, Türkiye.
E-posta: ismailkocukk@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5411-720X

Başvuru/Submitted: 21.12.2020
Revizyon Talebi/Revision Requested:
15.02.2021
Son Revizyon/Last Revision Received:
25.03.2021
Kabul/Accepted: 27.03.2021

Atıf/Citation: Kocuk, İsmail, "Selânik Haçlı Krallığı'nın Kuruluşu (1204)", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 37 (2021), s. 79-98 <https://doi.org/10.26650/gaad.843708>



receiving a majority of the votes. However, a decision taken on the eve of the election provided Boniface with considerable land, although he lost the imperial throne. Then, Marquis Boniface claimed the lands of Thessalonica from Emperor Baldwin in return for the lands promised to him, and soon this caused problems between both of them. Nonetheless, thanks to the mediation of the barons in the army and Enrico Dandolo, Doge of Venice, this controversy was solved and Boniface took control over Thessalonica, one of the largest and wealthiest cities of the Byzantine Empire. In consideration of source material, the present study will deal the positions of the candidates in the aforementioned election, principal motives that led Boniface to claim Thessalonica and the struggle he launched to possess the city as well as the events that took place during the founding of this kingdom..

Keywords: The Crusader Kingdom of Thessalonica, The Latin Empire of Constantinople, Marquis Boniface of Montferrat, Count Baldwin of Flanders and Hainaut, Enrico Dandolo, Crete Island

EXTENDED ABSTRACT

Upon the success of the Fourth Crusade, armies composed of French and Venetian soldiers, Constantinople, the capital of the Byzantine Empire, was captured on 13 April 1204. As a result, this important city came under Latin dominance. Following the seizure of the city, a great plunder was carried out. Then, an election was held to determine the ruler of this new state established in Constantinople. There were two strong candidates in the election. One of them was Boniface, the Marquis of Montferrat, who was the titular leader of the armies of the Fourth Crusade. The other candidate was Baldwin, the Count of Flanders and Hainaut.

Boniface was confident that he would gain the imperial throne as the leader of the army. However, before the election, a bitter rivalry between the supporters of both candidates caused tension in the army. This situation led the barons and counts to worry about the fact that the losing candidate would leave the army along with his own forces. Boniface appeared to be a strong figure with a good reputation. Indeed, he was a member of the house of Montferrat, which had important ties not only with European houses but also both the Byzantine Empire and the Kingdom of Jerusalem. It was considered that in the case of his loss in the election, a deep division would break out in the army and Boniface would leave. As this case would reduce the strength of the Latins in Constantinople, it was not desired by the barons and counts. However, the Venetians did not want the marquis to be chosen as emperor on the grounds that he was not aligned with Venice's interests. Boniface's close relationship with Genoa, a rival of Venice, caused the Venetian Doge, Enrico Dandolo, to worry about the privileges Venice had gained yet with the capture of the city. Therefore, he considered the candidacy of the marquis unfavorable. Then, according to terms which set to prevent the disintegration of the crusader army, the winner of the election would give the loser both the Peloponnesos and the Anatolian lands beyond the Bosphorus.

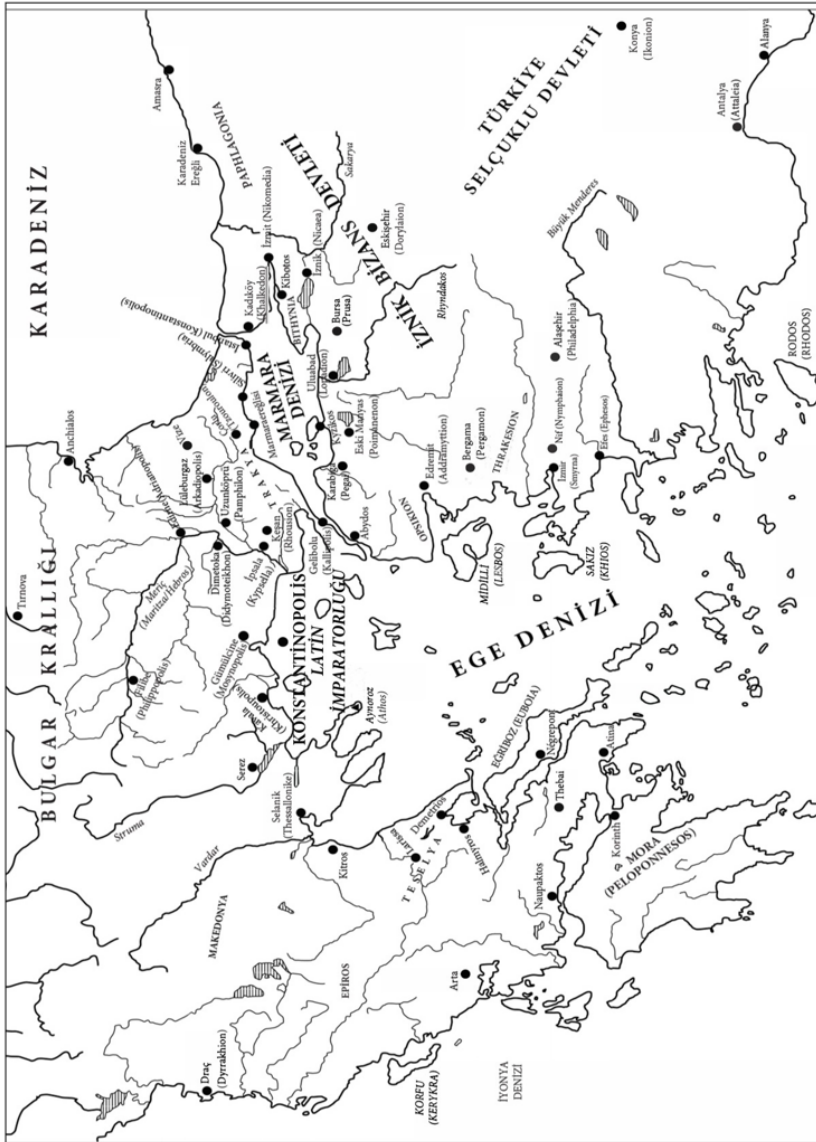
Thus, the intervention of Dandolo changed the fate of the election. As Baudoin was a more suitable candidate for Enrico Dandolo, namely for the Venetians, he was elected emperor with a majority of votes, thanks to the Venetian voters.

However, after Baldwin's coronation ceremony, held in Hagia Sophia Church on May 16 1204, the marquis changed his opinion about these territories. He asked Baldwin for Thessalonica from emperor Baldwin in return for lands given to him as the consolation prize for his loss in the election. This was probably due to a family claim on Thessalonica and the fact that the marquis did not see a future for the lands of Asia Minor and the Peloponnesos. In fact, some sources state that Emperor Manuel I Komnenos had given Thessalonica as the fief to Renier, the youngest brother of Boniface. According to another account, Boniface, who had married Empress Margaret (Maria), widow of Isaakios II Angelos just before the election, was claiming Thessalonica because of its close proximity to the kingdom of Andrew II, the Hungarian King, Margaret's brother.

On the other hand, his new decision triggered a short civil war in the newly founded Latin Empire. Soon after Emperor Baldwin's left from Constantinople, in order to establish his authority over the cities of Thrace and to avoid the threat of Alexios V. Doukas Mourtzouphlos, a conflict broke out between Boniface and Baldwin. Boniface then took Didymoteichon and besieged other cities in the vicinity. Meanwhile, he tried to win the support of the Byzantines in the region by declaring his stepson Manuel, born from Margaret's previous marriage with Isaakios II, as emperor. However, the people did not trust his movement and did not give him support.

The news about the situation between Boniface and Baldwin eventually reached Constantinople. Dandolo and the other barons, in order to prevent the situation worsening, had a meeting and decided giving Thessalonica to Boniface or not would be determined by a future council. They then sent a legation to both convey this decision and persuade Boniface to lift the siege of Adrianople. However, at about this time Dandolo heard that Boniface was negotiating with the Genoese in order to sell the island of Crete given to him by Aleksios IV. Angelos. Dandolo thereupon sent his own men along with the legation to purchase Crete from the marquis. Thus, while the marquis agreed to sell Crete to the Venetians, he most likely gained the support of Dandolo for Thessalonica.

As a result, in a meeting held in Constantinople, it was decided that Thessalonica was to be handed over to Boniface. In return, the marquis would leave all places he had previously occupied.



1204'teki IV. Haçlı Seferi'nden sonra Yunanistan, Balkanlar ve Anadolu'daki siyasî durum.

[Filip Van TRICHT, *The Latin Renovatio of Byzantium, The Empire of Constantinople (1204-1228)*, Leiden-Boston 2011, s. XI'deki haritadan istifade ederek hazırlanmıştır]

Büyük kitlelerin dâhil olduğu hareketler zaman içinde değişime uğramaya ve dönüşüme meyyaldir. Haçlı Seferleri de bu hakikatten nasibini almıştır. Ortaçağ Avrupası'nda başlangıçta Müslümanlara karşı beliren “*kutsal savaş*” mefhumu zamanla genişleyerek Ortodokslara da yönelmiştir. Öte yandan uzun süredir Ortodoks Kilisesi'ne boyun eğdirmeyi amaçlayan papalık, Katolik ve Ortodoks Kiliseleri arasında 1054 yılından beri devam eden bölünmeyi (*schisma*) ilga ederek Hıristiyanlık âleminin tek efendisi olmak niyetindeydi. Bununla birlikte Ortodoks inancına mensup Bizanslılar, Katolik Kilisesi'ne boyun eğmeyi hiçbir şekilde kabul etmemektedirler. Bu durum tabîî olarak Katoliklerin nazarında olumsuz bir Bizans algısı çizmiştir. Aradaki mezhep farklılığının yanı sıra Avrupa'da Bizans'a karşı duyulan nefret ve güvensizliği artıran bir diğer önemli husus ilk üç Haçlı Seferi esnasında Haçlıların imparatorluk arazisinde Bizanslılarla yaşadıkları olaylardır. Öyle ki Haçlı Seferleri hakkında bilgi veren Batılı ve Bizanslı tarihçilerin eserleri bu durumu doğrulayan kayıtlarla mümtelidir.

Böylece ağırlıklı olarak Fransız ve Venedik askerlerinden oluşan IV. Haçlı Seferi ordularının girişimi neticesinde Konstantinopolis 13 Nisan 1204'te Haçlılar tarafından ele geçirildi. Bunun bir sonucu olarak Haçlılar tarafından Konstantinopolis'te Latin İmparatorluğu kuruldu.¹ Diğer taraftan Bizans parçalanırken eski imparatorluk arazisi üzerinde imparatorluğun devamını niteliğinde mahallî devletler teşekkül etmiştir. Bunların başında I. Theodoros Laskaris'in (1204-1222) tesis ettiği ve diğerlerine nazaran daha istikrarlı bir büyüme gösteren İznik Bizans Devleti (1204-1261) gelmektedir. Bir diğeri I. Mikhail Komnenos Doukas'ın (1205-1215) kurduğu Epiros Despotluğu'dur (1205-1318). Bilhassa bu hânedan, İznik Bizans Devleti'yle Bizans tahtının verâseti hususunda uzun bir süre rekabet hâlinde olmuştur. Üçüncüsü ise kuruluşu IV. Haçlı Seferi'yle bağlantılı olmayan, bununla birlikte sâbık Bizans İmparatorlarından I. Andronikos Komnenos'un (1183-1185) torunu Aleksios Komnenos (1204-1222) ve kardeşi David'in kurduğu Trabzon Rum İmparatorluğu (1204-1461) idi.²

Asırlar boyunca Hıristiyanlığın, bilhassa Ortodoks Hıristiyan dünyanın en önemli merkezlerinin başında gelen Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis, bu sırada, şehrin her bir noktasında bulunan antik dünyadan kalmış eserleriyle de devrinin önemli bir kültür merkezi durumundaydı. Bizans başkenti Haçlılar tarafından zapt edildiği zaman o tarihe kadar şahit olmadığı bir felâkete tanık oldu. Şehirdeki evlerin birçoğu yağmalandı. Aynı şekilde kiliseler ve manastırların içerisinde bulunan rölikler ile altın, gümüş ya da mücevherâtla bezenmiş eşyalar talan edildi. Yağmanın boyutu o kadar büyüktü ki şehirdeki kilise ve manastırlar neredeyse tamamen boşaltılmıştı. Nitekim Haçlı ordusundaki bazı Katolik din adamları da bu

1 Konstantinopolis Latin İmparatorluğu'nun tesisi ve kuruluş devri hakkında yakın zamanda Süleyman Onur Geyik tarafından tamamlanmış bir yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bkz. Süleyman Onur Geyik, *İstanbul Lâtin İmparatorluğu Tarihi Kuruluş Devri (1204-1216)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2021.

2 IV. Haçlı Seferi'nden sonra Balkanlar ve Anadolu'daki genel siyasî durum hakkında bkz. Murat Keçiş, “Latin İşgali Sonrasında Balkanlar'da Bizans”, *Balkanlar El Kitabı*, ed. Osman Karatay, Bilgehan A. Gökdağ, I, Çorum-Ankara 2006, s. 269-283; Ebru Altan, “Dördüncü Haçlı Seferi'nden Sonra Anadolu/Anatolia after the Fourth Crusade”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Prof. Dr. Işın Demirkent Hatıra Sayısı*, XLII (2007), s. 65-74, 75-84.

sırada pek çok kutsal emaneti çaldılar. Bu yağma hareketini tâkiben, ele geçirilen ganimet bir yerde toplanarak Fransızlar ile Venedikliler arasında taksim edildi.³ Ganimetin paylaşımı yapıldıktan sonra Haçlı liderleri ve askerleri tüm dikkatlerini Latin İmparatorluğu'nun ilk hükümdarının tespit edileceği seçime çevirdiler. Şehrin zaptından önce aralarında akdedilen antlaşmaya⁴ binaen Fransızlardan altı ve Venediklilerden altı olmak üzere toplam 12 kişiden oluşan bir heyet imparatoru seçmek için belirlendi.⁵

- 3 IV. Haçlı Seferi ve Konstantinopolis'in Haçlılar tarafından zaptına dâir bizzat sefere katılan kişiler tarafından kaleme alınmış, nispeten yeterli düzeyde kronik ve mektup mevcuttur. Ancak bu makalenin içeriği söz konusu seferi kapsamadığından konu hakkında geniş bilgi için şu çalışmalara bkz.: Edwin Pears, *The Fall of Constantinople; Being the Story of the Fourth Crusade*, New York 1886; Jean Longnon, *L'empire latin de Constantinople et la Principauté de Morée*, Paris 1949, s. 19-47; Donald E. Queller, Thomas F. Madden, *The Fourth Crusade, The Conquest of Constantinople*, Philadelphia 1997; Jonathan Phillips, *The Fourth Crusade and the Sack of Constantinople*, New York 2005; Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, Türkçe trc. Fikret İşıltan, III, Ankara 2008³, 95-116; Michael Angold, *The Fourth Crusade, Events and Context*, Abingdon 2014; Abdurrahman Onur Çalışır, *Latin Kaynaklarına Göre Dördüncü Haçlı Seferi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2020; Donald M. Nicol, "The Fourth Crusade and the Greek and Latin Empires", *The Cambridge Medieval History*, IV, part I, ed. J. M. Hussey, Cambridge 1966², 275-330; Edgar H. McNeal, Robert Lee Wolff, "The Fourth Crusade", *A History of the Crusades*, ed. Kenneth M. Setton, II, Madison-Wisconsin 1969², 153-186; Michael Angold, "The Road to 1204: the Byzantine Background to the Fourth Crusade", *Journal of Medieval History*, XXV/3, 1999, s. 257-278.
- 4 Haçlılar şehir düşmeden hemen önce, 1204 Mart ayında, kendi aralarında düzenlemiş oldukları bir sözleşmeyle kentten ele geçirilmesi durumunda toplanan tüm ganimetin paylaşımını, imparator seçiminin koşullarını, Bizans topraklarının taksimatını ve diğer hususları maddeler hâlinde hükme bağladılar. Buna göre imparator seçilecek kişi imparatorluğun dörtte birine sâhip olurken, geriye kalan dörtte üçlük kısım Venedikliler ile Haçlılar arasında ikiye bölünecektir. Ancak toprakların geleceğiyle alâkalı yalnızca genel koşulları içeren bu sözleşmede kişi ya da taraflara verilecek bölgeler henüz tespit edilmemiştir. Bu husus söz konusu sözleşmedeki ilgili maddeye binâen, daha sonra Venedikliler ve Fransızlar arasından seçilecek toplamda 24 kişilik özel bir heyetin çalışmasına bırakılmıştır. Sözleşmenin Tafel ve Thomas tarafından yapılan neşriden de anlaşılacağı üzere (*Urkunden zur älteren Handels- und Staatgeschichte der Republik Venedig mit besonderen Beziehungen auf Byzanz und die Levante*, I, Wien 1856, 444-452) masanın bir tarafında Venedik adına Doj Enrico Dandolo bulunurken diğer tarafta Boniface de Montferrat, Baudouin de Flandre et Hainaut ve Louis de Blois ile Hugues de Saint-Pol bulunmaktadır. Bu sebeple metnin iki ayrı kopyası çıkartılmıştır. İlki "Nos quidem Henricus Dandulus, dei gracia Venecie, Dalmacie atque Chroacie Dux, pro parte nostra uobiscum, illustrissimi et preclari principes..." [Biz ki bize vekâleten Tanrı'nın inâyetiyle Venedik, Dalmaçya ve Hırvatistan Dükü Enrico Dandolo, sizlerle, en soylu ve seçkin prinkepsler...] ibaresiyle başlayan Venedikliler için hazırlanmış CXIX numaralı nüsha; diğeri "Nos quidem Bonifacius Montisferrati marchio, et Balduinus Flandriae et Aynoniae, Ludovicus Blesensis et Clarimontis..." [Biz ki Montferrat Markisi Boniface, Flandre ve Hainaut (kontu) Baudouin, Blois ve Clermont (kontu) Louis...] şeklinde başlayan Haçlılar adına yazılmış CXX numaralı nüshadır. Geoffroi de Villehardouin de (*La Conquête de Constantinople*, modern Fransızca trc. Natalis de Wailly, *La Conquête de Constantinople par Geoffroi de Ville-Hardouin avec la continuation de Henri de Valenciennes*, Paris 1872, 234-235, s. 137; eserin Türkçe trc. Ali Berktaş, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, İstanbul 2008, 234-235, s. 68-69) sözleşmenin maddelerine kısaca değinmektedir. Bu konuda geniş bilgi ve bibliyografya için bkz.: John Knight Fotheringham, *Marco Sanudo, Conqueror of the Archipelago*, Oxford 1915, s. 21-22; Longnon, *a. g. e.*, s. 44; Freddy Thiriet, *La Romanie Vénétienne au Moyen Age. Le développement et l'exploitation du domaine colonial vénétien (XIIe-XVe siècles)*, Paris 1959, s. 73; Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 175-176; Wilhelm Heyd, *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, Türkçe trc. Enver Ziya Karal, Ankara 2000², s. 294; Donald M. Nicol, *Bizans ve Venedik, Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine*, Türkçe trc. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2000, s. 134-135; Runciman, *a. g. e.*, III, 107-108; Filip Van Tricht, *The Latin Renovatio of Byzantium, The Empire of Constantinople (1204-1228)*, Leiden-Boston 2011, s. 41-46; İsmail Koçuk, *İznik Bizans Devleti Tarihi Kuruluş Devri (1204-1214)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017, s. 56-57; Çalışır, *a. g. e.*, s. 139-143; McNeal-Wolff, *a. g. m.*, *A History of the Crusades*, II, 182-184.
- 5 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 258-259, s. 153; Türkçe trc. 258-259, s. 76-77.

Hiç şüphesiz imparatorluk makamı için ordudaki en muktedir aday IV. Haçlı Seferi'nin komutanı Montferrat Markisi Boniface idi. Bununla birlikte marki her ne kadar ordunun başında bulunsa da seferin gidişatı ve bu süreçte alınan kararlarda ciddî bir ağırlığının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Boniface'ın fiilî bir liderliğinden söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Diğer taraftan kendisinin ordudaki konumundan ayrı olarak mensup bulunduğu Montferrat âilesi, Avrupa ve Kudüs Krallığı'nda hatırı sayılır bir şöhrete sahipti.⁶ Diğer âile üyelerinden bazılarının Bizans sarayıyla evlilik yoluyla bağ kurması Konstantinopolis'te de tanınmalarını sağlamıştı.⁷ Öyle ki bazı kaynaklar başkentteki Bizanslıların şehrin düştüğü sabah, yani 13 Nisan'da, Boniface'ı yeni hükümdar olarak selamladıklarını kaydederler.⁸ Hakikaten, kurulacak yeni devletin tahtına çıkma noktasında Boniface büyük bir beklenti içeri-

- 6 Montferrat âilesi Fransa'daki Capétiens hânedanı ve Almanya'daki Hohenstaufen hânedanıyla akrabalık bağlarına sâhipti. Haçlı Seferleri'ne de iştirak eden Boniface'ın âilesi Latin Doğu'da tanınmaktaydı. İkinci Haçlı Seferi'ne katılan Boniface'ın babası Guillaume de Montferrat (ö. 1191) Hittîn Savaşı'nda (1187) esir düşmüştü. Boniface'ın en büyük ağabeyi Uzunklıç Guillaume 1176'da Kudüs Kralı cüzzamlı Baudouin'den sonra krallık tahtının devamının sağlanması için davet edildiği Kudüs'e gelerek Baudouin'in kız kardeşi Sibylle ile evlendi ve bu sayede Askan ile Yafa kendisine verildi. Ancak Guillaume kısa bir süre sonra öldü. Doğumunu göremediği oğlu (V.) Baudouin ise Kudüs Krallığı'nın vârisi olarak ileride tahta çıktı. Bkz.: Willermus Tyrensis, *Historia Rerum in Partibus Transmarinis Gestarum*, İngilizce trc. E. A. Babcock, *A History of Deeds Done Beyond the Sea. By William Archbishop of Tyre*, II, New York 1943, 415-416; Fotheringham, *a. g. e.*, s. 28-29; Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 26-27; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, Türkçe trc. Fikret İşıltan, II, Ankara 2008², 344, 372, 385.
- 7 Boniface'ın en küçük kardeşi Renier (Ranieri/Reiner/Rainier), Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos'un (1143-1180) kızı *Porphyrogenneta* Maria ile evlendi. Renier daha sonra eşi Maria'yla birlikte kayınpederi Manuel'in ölümünün ardından taht mücadelesine dâhil oldu. Bkz.: Niketas, *Historia*, 1118-1180 yılları arası kısmî Türkçe trc. Fikret İşıltan, *Historia: Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri*, Ankara 1995, s. 140; eserin 1180-1195 yılları arası kısmî Türkçe trc. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, İstanbul 2006, s. 11-22. Krş.: Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 28-29. Aynı şekilde Boniface'ın diğer bir kardeşi Konrad da Bizans sarayından bir hanım ile evlenmişti. 1187 yılında İmparator II. Isaakios Angelos'un kız kardeşi Theodora'yla evlenen Konrad, askerî becerilerini kısa süre içerisinde göstererek imparator nazarında saygınlığını artırdı. Ancak kendisinin şöhreti bir süre sonra saray çevresini rahatsız etmeye başladı. Karıştığı bir olay ise Konrad'ı Filistin'e gitmek zorunda bıraktı (Temmuz 1187). Bkz.: Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, s. 180-198. Krş.: Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 29-30; McNeal-Wolff, *a. g. m.*, *A History of the Crusades*, II, s. 164-165.
- 8 13 Nisan 1204 sabahı Konstantinopolis'te Haçlıların karşısında mukavemet gösterecek kimse kalmayınca, şehirde kalan Bizanslılar hayatlarını kurtarabilmek ve dolayısıyla aman dilemek için Haçlıların karşısına çıktılar. Haçlıların Konstantinopolis'i ele geçirdikleri sırada şehirde ağırlıklı olarak kadın, çocuk ve yaşlıların bulunduğunu belirten Guntherus Parisiensis (*Hystoria Constantinopolitana*, İngilizce trc. Alfred J. Andrea, *The Capture of Constantinople*, Philadelphia 1997, s. 107-108) Haçlılarla karşılaşan Bizanslıların bir parmağını değerinin üzerine getirmek suretiyle Haç işareti yapıp Latince "sanctus rex marchio" [aziz kral marki] anlamına gelen "Aaios phasileos marchio" sözlerini söyleyerek tezahüratta bulduklarını ve Boniface'ı iyi tanıdıkları için onun hükümdar olarak seçileceğine inandıklarını zikrederken; benzer bilgileri ihtivâ eden Devastatio Constantinopolitana'da (İngilizce trc. Alfred J. Andrea, *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, Leiden-Boston 2008², s. 221) Bizanslıların, Boniface'ın ayaklarına kapanarak itaat arz ettikleri ve tüm servetlerini kendisine verdikleri kayıtlıdır. Clari (*a. g. e.*, İngilizce trc. s. 100; Türkçe trc. LXXX, s. 39) İngiliz, Dan ve diğer milletlere mensup din adamlarının aman dilemek için Haçlıların yanına gittiğinin bilgisini vermektedir. Niketas Khoniates ise (*Historia*, 1195-1206 yılları arası kısmî Türkçe trc. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, İstanbul 2004, s. 147) Haçlıları yatıştırmak isteyen Bizanslıların Haç ve İsa tasvirleriyle onları karşıladığını belirtir. Krş.: Longnon, *a. g. e.*, s. 47; Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 191; Robert Lee Wolff, "The Latin Empire of Constantinople", *A History of Crusades*, ed. Kenneth M. Setton, II, Madison-Wisconsin 1969², 189.

sindeydi. Kendisi bu sebeple şehir zapt edilince derhâl Büyük Saray'ı (Boukoleon Sarayı)⁹ ele geçirdi.¹⁰ Marki ayrıca bir müddet sonra gerçekleştirilecek imparator seçimine kadar durumunu daha güçlü bir hâle getirmek amacıyla sâbık İmparator II. Isaakios Angelos'un (1185-1195, 1203-1204) 1204 yılında ölümü üzerine onun dul kalan eşi, Macar asıllı İmparatoriçe Margaret (Maria)¹¹ ile evlendi.¹²

Lâkin Boniface'ın imparator olarak seçilmesi pek kolay değildi. Zîra imparatorluk tahtı için başka bir aday daha öne çıkmış; Flandre ve Hainaut Kontu Baudouin, Boniface'ın karşısına rakip olarak dikilmişti. Nitekim Kont Baudouin de imparator olma ümidiyle, daha şehrin düştüğü sabah kardeş Henri vasıtasıyla Blakhernai Sarayı'na el koymuştu.¹³

Boniface'ın kazanma ihtimâlini azaltan sebepler, aynı şekilde onun güçlü bir aday olarak ortaya atılmasında etkili olan şöhreti ve ilişki ağlarıyla oldukça bağlantılıdır. Gerçekten imparatorluk seçiminde kilit rolü bulunan Venedikliler, Marki Boniface'ı, Venedik'in rakibi olan bir

- 9 Marki Boniface, Boukeleon'a geldiğinde Bizans sarayındaki soylu kadınların bazıları da buradaydı. Onlar kendilerini korumak için sarayda saklanmışlardı ki daha sonra Boniface'ın hanımı olacak Margaret'ten başka aralarında Fransa Kralı'nın kız kardeşi gibi Avrupa'nın önemli hânedanlarına mensup kadınlar da vardı. Bkz.: Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 249, s. 147; Türkçe trc. 249, s. 73.
- 10 Şehir düştüğü zaman ev ve binaların çoğu mevkilerine göre Haçlılar tarafından geçirildi. Ordudaki kont ve baronlar pek tabii olarak daha büyük yerlere el koydular. Villehardouin'e göre (*a. g. e.*, Fransızca trc. 249, s. 147; Türkçe trc. 249, s. 73) Boniface, sahil şeridi boyunca (yani sırasıyla bugünkü Haliç-Sirkeci-Sarayburnu-Çatladıkapı güzergâhı) ilerleyerek (Çatladıkapı'da bulunan) Büyük Saray'a geldi ve içeridekilerin, hayatlarının bağışlanması şartını kabul ettikten sonra sarayı teslim aldı. Krş.: Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 193-194.
- 11 Macar Kralı III. Béla'nın (ö. 1196) kızı olan Margaret'in İmparator II. Isaakios Angelos'la evliliği 1185 yılında gerçekleşti. Evlendikten sonra vaftiz adı olarak Maria'yı aldı ve Bizanslılar tarafından bu isimle anıldı. IV. Aleksios Angelos, II. Isaakios Angelos'un bir önceki eşinden dünyaya gelmişti. Margaret'in II. Isaakios'la evliliğinden biri kız diğeri erkek olmak üzere iki çocuğu oldu. Kızın adı bilinmemekle birlikte erkek çocuğun adı Manuel'dir. Bkz.: Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, s. 167, n. 335. Margaret'in Boniface ile evliliğinden ise Demetrius adında bir oğlu dünyaya geldi. Bkz.: Henri de Valenciennes, *Histoire de l'empereur Henri de Constantinople*, modern Fransızca trc. Natalis de Wailly, *La Conquête de Constantinople par Geoffroi de Villehardouin avec la continuation de Henri de Valenciennes*, Paris 1872, 560, 605, s. 341, 369; eserin Türkçe trc. Ali Berktaş, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, İstanbul 2008, 560, 605, s. 170, 185. Salimbene de Adam (*Cronica*, ed. Giuseppe Scalia, I, Bari 1966², 36-37) 1207'de ölen Boniface'ın Montferrat ve Selânik'te bıraktığı iki oğlu hakkında şunları aktarmaktadır: “Anno Domini XCCVII... Eodem anno marchio Bonifacius Montis Ferrati in prelio icciditur, filios derelinquens Guilielmum in Ytalia et Demetrium apud Thessalonicam successores.” [1207 senesinde... Aynı yıl Montferrat Markisi Boniface savaşta öldü, Guillaume'u İtalya'da, Demetrius'u Selânik'te halef bıraktı] Krş.: Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, I, Philadelphia 1976, 27.
- 12 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 262, s. 155; Türkçe trc. 262, s. 78; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 179; Georgios Akropolites, *Historia*, İngilizce trc. Ruth Macrides, *The History*, Oxford 2007, s. 123; Salimbene, *a. g. e.*, I, 35. Krş.: Longnon, *a. g. e.*, s. 49; Charles M. Brand, *Byzantium Confronts the West 1180-1204*, Cambridge-Massachusetts 1968, s. 259; Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 200; Nicol, *Bizans ve Venedik*, s. 137; Runciman, *a. g. e.*, III, 110; Wolff, *a. g. m.*, *A History of Crusades*, II, 188-189.
- 13 Villehardouin'e göre (*a. g. e.*, Fransızca trc. 249, s. 147; Türkçe trc. 249, s. 73) Blakhernai Sarayı'nda bulunanlar da hayatlarının bağışlanması koşuluyla sarayı Henri'ye teslim ettiler. Boniface'ın Büyük Saray'ı, Baudouin'in ise Blakhernai Sarayı'nı ele geçirmesi boş yere değildir. Zîra Mart 1204 sözleşmesindeki (Tafel-Thomas, *a. g. e.*, I, 447, 450) ilgili maddede geçen şu ifadelerde bu sarayların imparator seçilecek kişiye verileceği kayıtlıdır: “Debet vero Imperator iste habere universam quartam partem acquisiti Imperii et palacium Blacherne et Buccam leonis.” [İmparator, ele geçirilen hükümlüğün dördte biri ile Blakhernai ve Boukoleon saraylarını almalıdır.] Bu sebeple her iki aday da seçimden önce ordudaki genel kanaati kendi lehine yaklaştırmak için böyle bir adım atmıştır. Krş.: Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 194.

diğer İtalyan şehir devletinin, yani Cenova'nın taraftarı olarak görmekteydiler.¹⁴ Cenova ya da Pisa ile sıkı bir münasebeti bulunan bir adayın Latin İmparatorluğu'nun tahtına çıkması Venedik'in çıkarları için oldukça ters ve kabul edilemez bir durumdu.¹⁵ Bunun yanında kardeşlerinin yaptıkları evlilikler aracılığıyla Boniface'ın, Komnenos ve Angelos hânedanlarıyla bir şekilde akrabalık bağı bulunmaktaydı. Bu hakikat Boniface'ın rakipleri ve Venedik Doju Enrico Dandolo tarafından büyük ihtimâlle onun ileride hem Venedik hem de Latin İmparatorluğu için tehdit oluşturabilecek bir hak iddiasında bulunabileceği şeklinde de algılanmıştır.¹⁶

Yukarıda zikredilen sebeplerden de anlaşılacağı üzere Dandolo'nun imparator seçiminde takip ettiği siyasetin başlıca unsuru, Venediklilerin elde ettiği imtiyazlı konumun istikrarlı bir şekilde devam etmesi ve bunu riske atacacak her türlü engelin ortadan kaldırılması olmuştur. Dolayısıyla Baudouin'in seçilmesinin onların menfaati açısından daha uygun olduğu âşikârdır. Zîra onun Boniface gibi güçlü bağlarının bulunmaması sebebiyle Venedik için daha az tehlikeli bir aday olduğu da düşünülmektedir.¹⁷ Baudouin'in ayrıca Dandolo'ya karşı oldukça hürmetkâr olduğu kaynaklarda zikredilen hususlardan biridir.¹⁸ Netice itibarıyla geleceği plânlayarak ve düşünerek hareket eden tarafların bu tavırları Boniface'ın imparator olma şansına son vermiştir.

-
- 14 Boniface'ın Cenova'yla olan münasebeti hakkında genel bir değerlendirme için bkz.: Fotheringham, *a. g. e.*, s. 24; Longnon, *a. g. e.*, s. 50.
- 15 Bizans'a ait kıyı şehirlerinin ticaret ağından büyük kârlar elde eden Venedikliler, buna karşın XIII. yüzyılın ikinci yarısında özellikle başta Konstantinopolis olmak üzere Bizans topraklarında bazı vahim hâdiseleri tecrübe etmiş; sahip oldukları imtiyazların çeşitli zamanlarda bizzat imparator tarafından ilga edilerek Pisa ve Cenova'ya verildiğine şahit olmuşlardır. Ancak IV. Haçlı Seferi başarıya ulaşmış ve Bizans İmparatorluğu artık parçalanmıştı. Bu durum, Venedik için artık imparatorların keyfiyetine bağlı olmadan Bizans topraklarında serbestçe ticaret yapabileceği anlamına gelmekteydi ki Dandolo, Venedik'in 1204'ten önce Bizans İmparatorlarından aldıkları ticarî imtiyazları Fransız Haçlılarla yapmış olduğu antlaşmalara dâhil ederek kendi insanlarının Latin İmparatorluğu'ndaki konumunu garanti altına almış oldu. Dolayısıyla Dandolo ve Venedikliler, kendilerine rakip İtalyan şehir devletlerinden hiçbirinin bu kârlı ticarete dâhil olmasını istememekteydi. Nitekim, ilerleyen sayfalarda bahsedileceği üzere (bkz.: 45 numaralı dipnot) Boniface'ın, Girit Adası'nı satmak için Cenovalılara görüştüğünü öğrenen Dandolo derhâl harekete geçerek aday Cenovalılardan önce satın almıştır. Boniface'ın Girit için önceliği Cenova'ya vermesi onun Cenovalılarla olan sıkı münasebetine delil olarak gösterilmektedir. Aynı şekilde bu hâdise, rakiplerini kendi hâkimiyet sahasına yaklaştırmak istemeyen Dandolo'nun kararlılığını gösteren önemli bir örnektir. Öte yandan Dandolo'nun, Cenova'yla olan sıkı ilişkileri sebebiyle Boniface'ı tercih etmediğine dâir görüşü basit bulan Serban Marin ("Venetian 'Empire' in the East. The Imperial Elections in Constantinople on 1204 in the Venetian Chronicles' Representation", *Annuario*, 2003, s. 201-202) bunun aksine Venediklilerin, Boniface'ın doğudaki işlerle meşgul olmasını sağlayarak markinin dikkatini İtalya'daki meselelerden uzak tutmayla daha çok ilgilendiklerini öne sürmektedir.
- 16 Niketas'a göre (*Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 177) Dandolo, imparator seçilecek kişinin Venedik'in sınırlarına uzak bir yerden olmasını istiyordu. Çünkü Dandolo, imparator ile Venedikliler arasında herhangi bir çatışma çıkarsa imparatorun Venedik'e kolayca yaklaşmaması gerektiğini düşünmekteydi. Niketas devamında Boniface'ın memleketi Lombardia'nın, Baudouin'in memleketine göre Venedik'e daha yakın olduğunu belirtmekte ve markinin devlet işlerinde Baudouin'e göre çok daha tecrübeli olması sebebiyle de Dandolo'nun tedirgin olduğunu zikretmektedir. Krş.: Fotheringham, *a. g. e.*, s. 23-24; Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 202, n. 80.
- 17 Longnon, *a. g. e.*, s. 50; Thiriet, *a. g. e.*, s. 75; Runciman, *a. g. e.*, III, 110; Marin, *a. g. m.*, s. 197-204. Fotheringham (*a. g. e.*, s. 22-23) Dandolo'nun, Latin İmparatorluğu'nun tahtındaki kişiyi daha kolay yönetebilmek için zayıf bir imparator görmek istediğini ve bu sebeple Boniface yerine Baudouin'i tercih ettiğine dâir görüşü reddetmektedir.
- 18 Baudouin hakkında övgüyle bahseden Niketas (*Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 177) onun Dandolo'ya bir baba gibi saygı duyduğunu zikreder.

IV. Haçlı Seferi'ne iştirak eden Champagne Mareşali Geoffroi de Villehardouin, hem bahsi geçen sefer hem de Latin İmparatorluğu'nun ilk yılları hakkında oldukça kıymetli bilgiler içeren kroniğinin bu seçimle alâkalı bahsinde, Konstantinopolis İmparatorluğu tahtı gibi oldukça yüksek bir pâyê için birden fazla aday çıkmasının gayet tabîi olduğunu ifade etmekle beraber bu durumun meydana getirdiği rekabetin de orduda gerginliğe sebep olduğunu kaydetmektedir. Gerçekten her iki gruba mensup taraftar arasında kıyasıya bir çekişme baş göstermiştir.¹⁹ Bu durumun endişe verici bir hâle gelmeye başlaması ve ordudaki askerlerin imparatorun bir an önce seçilmesi yönünde baskı kurması üzerine bir meclis kuruldu ve nasıl bir yol izleneceği hususunda birkaç gün boyunca toplantılar gerçekleştirildi.²⁰ Adaylar arasındaki bu rekabet, Venedik Doju ile Fransız ordusundaki kontlarını ordunun dağılmasını önlemek amacıyla yeni bir karar almaya sevk etti. Her iki adayın da kabul ettiği bu yeni şarta göre seçimi kazanıp imparator olan kişi, kaybeden kişiye boğazın karşı yakasında, Türklerin hâkimiyeti altında bulunan bölgelere kadar ki toprakların tamamını²¹ ve Peloponnesos Adası'nı²² bırakacaktı.

Nihâyetinde 9 Mayıs 1204 tarihinde seçim gerçekleşti ve Baudouin oy çokluğuyla kazandı. Bunu taç giyme töreni izledi. 16 Mayıs'ta Ayasofya Kilisesi'nde icra edilen görkemli bir merasimle taç giyen Baudouin, bu suretle Latin İmparatorluğu'nun ilk imparatoru oldu.²³

Kazanılan zaferin mağrurluğu ve elde edilen ganimetin bolluğu Bizans'ın temelleri üzerinde yeni bir devlet kuran Haçlılara büyük bir keyif getirmişti. Ancak bu hava kısa bir süre sonra dağıldı. Zîra bu esnada cereyan eden bazı hâdiseler Latin İmparatorluğu'nda kısa

-
- 19 Her iki adayın da orduda bir hayli taraftara sahip olduğu kaynakların verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır. Bkz.: Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 265, 279, 298, s. 157, 165, 167, 177; Türkçe trc. 265, 279, 298, s. 78, 79, 83, 89; Guntherus, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 114.
- 20 Villehardouin (*a. g. e.*, Fransızca trc. 257, s. 151-153; Türkçe trc. 257, s. 76) taraflar arasındaki rekabetin olumsuz sonuçlarından endişelenen ordudaki liderlerin, içinde bulunulan durumu, Kudüs'ün 15 Temmuz 1099 tarihinde Haçlılar tarafından zaptını takiben şehrin kime verileceği noktasında Godefroi de Bouillon ile Raymon de Saint-Gilles arasında meydana gelen anlaşmazlıkla karşılaştıklarını ve aynı hataya düşülmemesi yönünde birbirlerine uyarılarda bulduklarını zikretmektedir.
- 21 Bu bilgi, Villehardouin'in (*a. g. e.*, Fransızca trc. 258, s. 152, 153) eserinin orijinal dili olan eski Fransızcada "... *tote la terre d'autre part del Braz devers la Turquie...*" şeklinde geçerken günümüz Fransızca çevirisinde "... *toute la terre de l'autre côté du Bras vers la Turquie...*" olarak verilmiştir.
- 22 Villehardouin'in (*a. g. e.*, Fransızca trc. 258, s. 153; Türkçe trc. 258, s. 76) "*l'isle de Grèce*" şeklinde kaydettiği bu ada araştırmacıların ekseriyeti tarafından Peloponnesos (Mora) Adası'na atfedilmektedir. Bununla beraber bazı eski araştırmacıların burayı Girit Adası olarak kabul ettikleri zikredilmektedir. Ancak Marki Boniface'in Girit Adası'nı Venedik'e satmasından anlaşılacağı üzere Villehardouin'in bahsettiği bu adanın Girit olması ihtimâl dâhilinde değildir. Bkz.: Benjamin Hendrickx, "The Main Problems of the History of the Latin Empire", *Revue belge de philologie et d'histoire*, LII/4, 1974, s. 795-797.
- 23 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 259, s. 153; Türkçe trc. 259, s. 77; Robert de Clari, *La Conquête de Constantinople*, İngilizce trc. Edgar Holmes McNeal, *The Conquest of Constantinople*, Toronto 1996, s. 113-117; eserin Türkçe trc. Beynun Akyavaş, *İstanbul'un Zaptı (1204)*, Ankara 2000², XCIII-XCVII, s. 46-48; Guntherus, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 114; *Devastatio Constantinopolitana*, İngilizce trc. s. 221; Albericus Trium Fontium, *Chronica*, İngilizce trc. Alfred J. Andrea, *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, Leiden-Boston 2008², s. 305-306; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 176-177. Seçimin neticesini daha seferin başından itibaren Doj Dandolo'nun emri altında nizamî bir şekilde hareket eden Venedikliler belirtti. Krş.: Longnon, *a. g. e.*, s. 50; Thiriet, *a. g. e.*, s. 75; Setton, *a. g. e.*, I, 13; Queller-Madden, *a. g. e.*, s. 201-202; Runciman, *a. g. e.*, III, 110; Marin, *a. g. m.*, s. 211-214.

sürelî bir iç savaşın yaşanmasına sebep oldu. İmparatorluk seçiminde başarısız olmasına rağmen Boniface de Montferrat, önceden mutabık olduğu üzere, boğazın Anadolu tarafındaki toprakları ve Peloponnesos Adası'nı elde etti. Bununla birlikte markinin bu toprakların tasarrufuna dâir fikri değişmişti. Ayasofya Kilisesi'ndeki törenden sonra İmparator Baudouin'le görüşen Boniface, kendisine vaat edilen topraklara karşılık olarak Selânik topraklarının verilmesi talebinde bulundu.

Boniface'ın sonradan karar değiştirerek Selânik'i istemesinin arka plânına bakılacak olursa Villehardouin'e²⁴ göre; Boniface, Selânik ve çevresini, bu bölgenin henüz evlendiği eşi Margaret'in erkek kardeşi, yani kayınbiraderi Macar Kralı Emerik'in (1196-1204) topraklarına yakın olması sebebiyle istemekteydi. Ancak Villehardouin'de geçen bu bilgi şartları önceden belirlenip taraflarca kabul edilmiş bir karara yönelik böyle önemli bir değişikliği yeterince açıklamamaktadır. Öte yandan markinin Selânik topraklarını talep etmesinde bir başka sebep daha öne çıkmış olmalıdır. Buna göre; İmparator I. Manuel Komnenos'un (1143-1180) kızı Maria ile evlenen Boniface'ın kardeşi Renier'e *fief* olarak Selânik'i vermişti. Selânik'in Renier'e verilmesi hakkında Robertus de Torigneo şunları nakletmektedir: "*Manuel, imperator Constantinopolitanus, dedit Rainerio, filio Willermi principis Montis Ferrati, filiam suam, natam ex priore uxore sua... Similiter fecit coronari Rainerium, filium marchisi Montis Ferrati, cum filia sua, quam ei dederat; et dedit ei honorem Thesolonicensium, qui est maxima potestas regni sui post civitatem Constantinopolitanam.*"²⁵ Torigneo'nun yanı sıra Sicardus Cremonensis, *Chronica* adlı eserinde şu bilgiyi vermektedir: "*Ad hec Emanuel imperator Constantinopolitanus maiori Wilielmo, scilicet marchioni, mandavit, un unum de filiis suis Constantinopolim destinaret filiam suam et regnum Salonich accepturum. Quia ergo Chonradus et Bonifacius uxores habebant... Rainerium adolescentem decorum aspectu Constantinopolim misit; qui promissam imperialem filiam pariter cum Salonichensi corona suscepit.*"²⁶ Bu bilgilerden hareketle, seçimi kaybetmesine rağmen atik bir siyasî hamlede bulunan Boniface'ın, kardeşi Renier'in Selânik üzerindeki haklarından kaynaklanan verâseti de öne sürerek talebini kuv-

24 a. g. e., Fransızca trc. 264, s. 157; Türkçe trc. 264, s. 78.

25 *Cronica*, ed. Léopold Delisle, *Chronique de Robert de Torigni*, II, Rouen 1878, 87.: "Konstantinopolis İmparatoru Manuel, ilk hanımından doğan kızını, Montferrat Prinkepsi Guillaume'un oğlu Renier'e verdi... Aynı şekilde Renier'e, onunla evlenen kızıyla birlikte taç giydirdi; ve ona, Konstantinopolis'ten sonra krallığının en büyük idâresi olan Selânik'i tevdi etti."

26 *Chronica*, ed. O. Holder-Egger, *Monumenta Germaniae Historica, Series Scriptorum*, XXXI, Hannover 1903, 173.: "Konstantinopolis İmparatoru Manuel bu sebeple büyük Guillaume'a, yani markiye, oğullarından birini, kızını ve Selânik'i kabul etmesi için Konstantinopolis'e göndermesini teklif etti. Konrad ve Boniface'ın eşleri vardı... Yakışıklı bir görünüşe sâhip genç Renier'i Konstantinopolis'e gönderdi ki, o Selânik tacyla birlikte söz verildiği üzere imparatorun kızını aldı."

vetlendirmeye çalıştığını düşünmek mümkündür.²⁷ Diğer bir deyişle âilevî bir miras hakkının veyahut yeni evliliğin getirdiği bir durumun bu karar değişikliğine etkisi olasıdır. Bununla birlikte Anadolu'daki topraklarda istikbal görmemesi Marki Boniface'ın Selânik'i istemesindeki en önemli sâik olarak durmaktadır. Zîra Latin İmparatorluğu ile Türkiye Selçukluları arasında kalan bölgede bir nevi tampon vazifesi gören bir hâkimiyet tesis etmenin Konstantinopolis'ten sonra Bizans İmparatorluğu'ndaki ikinci en önemli ve en büyük şehir konumunda bulunan Selânik'e sâhip olmaktan daha az kârlı olduğu aşikârdır. Nitekim Boniface gibi geniş ilişki ağlarına sahip bir idârecinin Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'daki topraklarının durumu hakkında bilgi sâhibi olmaması pek ihtimâl dâhilinde görünmemektedir. Dolayısıyla Villehardouin tarafından zikredilen sebebin ya da kardeşi Renier'den gelen miras durumunun Boniface'ın Selânik talebinde başlıca etken olmadığı açıktır.

Boniface'ın, İmparator Baudouin'den Selânik'i istemesi hakkında bilgi veren Villehardouin, teklif üzerine uzun görüşmelerin yapıldığını ve nihâyetinde Baudouin'in bu talebi onayladığını kaydederken, Boniface'ın da imparatora tâbi olduğu için ona karşı yükümlülüklerini kabul ettiğini eklemektedir.²⁸ Diğer taraftan Villehardouin'in gerçeği tam olarak yansıtmadığını öne süren Thomas F. Madden'e göre; toprakların taksim edilmesi henüz gerçekleşmediği için İmparator Baudouin, Selânik'i Boniface'e vermeyi mümkün görmemiş ve bu paylaşımın gerçekleşmesini beklemiştir.²⁹

Bu arada taç töreninden kısa bir süre sonra V. Aleksios Doukas Mourtzouphlos'un³⁰ (1204) Çorlu'yu (Tzouroulos/Tzurulon) yağmaladığı haberi gelince İmparator Baudouin onu yakalamak için hızlı bir şekilde sefer hazırlıklarına başladı. Latin İmparatoru bunun üzerine, muhtemelen Mourtzouphlos'un herhangi bir teşebbüsünden endişelenerek, emrine 200 şövalye verdiği kardeşi Henri'yi Edirne'ye (Adrianopolis) gönderdi, o da imparator adına burayı

27 Longnon, *a. g. e.*, s. 58; Setton, *a. g. e.*, I, 16; Nicol, *Bizans ve Venedik*, s. 137-138; Runciman, *a. g. e.*, III, 110; Tricht, *a. g. e.*, s. 48. Ancak, Boniface'ın Girit Adası'nı Venediklilere satışını gösteren belgede (Tafel-Thomas, *a. g. e.*, I, 513) geçen "...et toto feudo, quod et Manuel quondam defunctus Imperator dedit patri meo..." [... ve sâbık imparator Manuel'in babama verdiği tüm fief de...] ibaresinde kardeşi değil babası şeklinde yazılıdır. Krş.: Fotheringham, *a. g. e.*, s. 26; Brand, *a. g. e.*, s. 19, n. 12; Mark C. Bartusis, *Land and Privilege in Byzantium, The Institution of Pronoia*, Cambridge 2012, s. 102.

28 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 265, s. 157; Türkçe trc. 265, s. 78-79.

29 Baudouin'in bu şekilde verdiği cevap Clari'nin eserinde (*a. g. e.*, İngilizce trc. s. 118) kayıtlıdır. [Not: Robert de Clari'nin Beynün Akyavaş tarafından gerçekleştirilen Türkçe tercümesinde, Albert Pauphilet'nin eserindeki bazı kısımları çıkartmak suretiyle yayımladığı neşrin esas alınması sebebiyle, eserdeki bazı kısımlar mevcut değildir. Nitekim Boniface ile İmparator Baudouin arasındaki ihtilâf bahsi Türkçe tercümede bulunmamaktadır. Bu sebeple ilgili kısımdaki bazı yerlerde Clari'nin yalnızca İngilizce tercümesine atıf yapılmıştır.] Krş.: Thomas F. Madden, "The Latin Empire of Constantinople's Fractured Foundation: The Rift between Boniface of Montferrat and Baldwin of Flanders", *The Fourth Crusade: Event, Aftermath, and Perceptions, Papers from the Sixth Conference of the Society for the Study of the Crusades and the Latin East, Istanbul, Turkey, 25-29 August 2004*, ed. Thomas F. Madden, Aldershot-Hampshire 2008, s. 45-47.

30 II. Isaakios Angelos ile oğlu IV. Aleksios Angelos'u bertaraf ederek Şubat 1204'te imparator olan Mourtzouphlos, Konstantinopolis'in Haçlıların saldırılarına karşı dayanamayacağını anlayınca 12-13 Nisan 1204 gecesi eski İmparator III. Aleksios Angelos'un eşi Euphrosyne ve kızlarını da yanına alarak kaçmıştı. Bkz.: Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 246, s. 145; Türkçe trc. 246, s. 73; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 144-145; Akropolites, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 114.

ele geçirdi. Böylece başkentte bir miktar asker bırakarak kendisine katılanlarla birlikte Trakya istikametine doğru yola çıkan İmparator Baudouin, Mourtzouphlos'un üzerine yürümeden önce Edirne'ye geldi ve şehrin idaresini, kendisine bir miktar takviye kuvvet bıraktığı Eustache de Saubruic'ye verdi.³¹ Edirne'den henüz ayrılmadan önce III. Aleksios Angelos'un (1195-1203) Mosynopolis'te³² olduğuna ve Mourtzouphlos'un, III. Aleksios'un yanına gittiğine³³ dâir bilgi gelince İmparator Baudouin bu defa ikisini birlikte yakalamak amacıyla Mosynopolis'e doğru ilerledi. Ancak onun gelişini öğrenen III. Aleksios'un burayı terk etmesi üzerine Latin İmparatoru, Mosynopolis'i teslim alarak burada karargâh kurdu.³⁴

Marki Boniface, yanında hanımı ve maiyeti olduğu için yavaş hareket etmekte ve İmparator Baudouin'e bu seferinde doğrudan eşlik etmemekteydi.³⁵ Öte yandan Boniface, Selânik hususundaki talebini yinelemek için İmparator Baudouin'e elçilerini gönderdi. Bu elçiler Latin İmparatoru henüz Mosynopolis'te iken ya da Selânik'e doğru tekrar yola çıktıktan sonra kendisine ulaşmıştı.³⁶ Marki Boniface gönderdiği haberciler vasıtasıyla, Selânik'ten, ahâlisinin kendisini lider olarak kabul edeceğini bildiren haberler aldığını ve oraya hâkim olabilmek için yeteri kadar askere sahip olduğunu imparatora ilettiler. Haberciler ayrıca Boniface'ın, İmparator Baudouin'den Selânik topraklarına girmemesini rica ettiğini; imparatorun bunun aksini yapması hâlinde Boniface'ın imparatorun dostluğundan ayrılacağını ve ona karşı elinden gelen her şeyi yapacağını belirterek bir anlamda imparatora gözdağı vermişlerdir. Lâkin Boniface'ın gönderdiği mesaj hiçbir işe yaramadı. Zîra İmparator Baudouin de Selânik'e gitmekten hiçbir şekilde vazgeçmeyeceğini bildirdi.³⁷

31 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 266-269, s. 157, 159; Türkçe trc. 266-269, s. 79-80.

32 Via Egetia üzerinde bulunan Mosynopolis, bugün Batı Trakya'daki Gümülcine şehrinin altı veya yedi kilometre batısında yer alan ve günümüze harabeleri kalmış bir yerleşim yeridir. Bkz.: Timothy E. Gregory, "Mosynopolis", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, II, New York-Oxford 1991, 1418-1419.

33 Mosynopolis'te bulunan III. Aleksios Angelos'un yanına giden Mourtzouphlos, başlangıçta kendisinden iyi muamele görse de sonradan III. Aleksios'un adamları tarafından yakalanarak gözleri oyuldu. III. Aleksios daha sonra İmparator Baudouin'in üzerlerine geldiğini haber alıp Mosynopolis'ten ayrılmaya Mourtzouphlos da muhtemelen yanında kalan az sayıdaki maiyetiyle birlikte oradan kaçarak birkaç ay Trakya bölgesinde saklandı. Mourtzouphlos bunun akabinde Kasım 1204'te Marmara Denizi üzerinden Anadolu'ya kaçmak üzereyken ya da kaçtıktan sonra İmparator Baudouin'in adamlarından Thierry de Loos tarafından yakalanarak Konstantinopolis'e gönderildi. Latinlerin eline düşen Mourtzouphlos, IV. Aleksios Angelos'u öldürdüğü gerekçesiyle burada çıkarıldığı mahkemece suçlu bulunarak ölüme mahkum edildi. Bunun üzerine *Forum Tauri*'deki (Taurus Meydanı) Theodosius (Taurus) Sütünü'na çıkarılarak buradan aşağı atıldı ve böylece hayatı son buldu (Kasım 1204). Bkz.: Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 306-308, s. 181, 182; Türkçe trc. 306-308, s. 91-92; Clari, *a. g. e.* İngilizce trc. s. 123-124; Türkçe trc. CVIII-CVIX, s. 51; Guntherus, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 114-116; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 189-190. Akropolites'e göre (*a. g. e.*, İngilizce trc. s. 115) Mourtzouphlos Mosynopolis'te iken Latinler tarafından yakalanmıştır.

34 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 266-274, s. 157, 159, 161, 163; Türkçe trc. 266-274, s. 79-82; Longnon, *a. g. e.*, s. 58.

35 Madden (*a. g. m.*, s. 47) Boniface'ın bilerek İmparator Baudouin'in arkasından geldiğini öne sürmektedir.

36 Villehardouin'in eserindeki (*a. g. e.*, Fransızca trc. 275, s. 163; Türkçe trc. 275, s. 82) olay akışına göre İmparator Baudouin Mosynopolis'te Boniface'ın gelmesini beklemiş, burada ikisi arasında bir görüşme gerçekleşmiştir.

37 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 275-278, s. 163, 165; Türkçe trc. 275-278, s. 82-83; Clari, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 119; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 179; Longnon, *a. g. e.*, s. 59; Madden, *a. g. m.*, s. 48.

Böylece geri dönen haberciler, Latin İmparatoru'nun Selânik konusundaki cevabını söyleyince Boniface oldukça hiddetlendi.³⁸ Marki, imparatorun bu kararına bir cevap olarak istikametini değiştirip Dimetoka (Didymoteikhon) önlerine geldi ve kenti ele geçirdi. Villehardouin, ordudaki asilzâdelerden bazılarının ve özellikle Alman İmparatorluğu'ndan gelenlerin önemli bir kısmının Boniface'le birlikte geri döndüğünü zikretmektedir.³⁹ Dimetoka'ya yerleşen Boniface öncelikle istihkâmların güçlendirilmesini sağlayarak şehri olası bir kuşatmaya hazır hâle getirdi. Kenti güç kullanmadan teslim alan marki, aynı şekilde kendisine isim ve hâkimiyet alâmetleri vereceğini öne sürerek üvey oğlu Manuel'i Bizans İmparatoru ilân etti. Bu haberin yayılması üzerine Angelos hânedanının, tabîi olarak dağılan devletin (Bizans) yeniden toparlanabileceği ümidine kapılan çevredeki Bizanslıların dikkatleri Manuel'e, yani Boniface'a dönmeye başlamıştı. Boniface böylece, eski imparatoriçe Margaret'in kocası ve Bizans tahtının vârisi konumunda bulunan üvey oğlu Manuel'in babası sıfatıyla, Manuel'in üzerindeki vesâyet gücünü kullanarak Dimetoka'nın civar bölgelerinde yaşayan Bizanslıların bir kısmını da kendi tarafına çekmeyi başarmış; İmparator Baudouin'e karşı mücadele başlattığını açık bir şekilde ilân etmişti. Bununla birlikte, Boniface burada durmayarak emri altındaki birlik ve kendisine katılan Bizanslılarla birlikte Edirne üzerine yürüyüp ağır kuşatma aletleriyle burayı muhasaraya başladı.⁴⁰

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere İmparator Baudouin, Edirne'nin idaresini Eustache de Saubruic'ye vermişti. Eustache, Boniface'ın şehri kuşatması üzerine derhâl istihkâmları sağlamlaştırmaya başladı. Ayrıca durumu başkente ivedi bir şekilde bildirmesi için iki haberci gönderdi. Diğer taraftan Boniface, Edirne'yi muhasara altına almasına rağmen herhangi bir ilerleme kaydedememiş; Latinlerden ayrıldığını duyurarak Manuel'i imparator ilân etmesi de şehir halkına pek tesir etmemiştir. Nitekim Clari'nin eserinde geçen bilgiye göre; şehrin surlarına yaklaşan Boniface, surların üzerindeki ahâliyi ikna etmek için hemen yanında bulunan eşi Margaret ve üvey oğlu Manuel'i göstererek onları hükümdarları olarak tanımalarını istemiş; ancak onlar, Manuel'in Konstantinopolis'te taç giymesi hâlinde kendisine biât edeceklerini belirterek Boniface'a destek vermemişlerdir.⁴¹ Öte yandan Edirne'den gelen endişe verici haberlerin başkente ulaşması üzerine Doj Enrico Dandolo, Blois Kontu Louis ve diğer baronlar, patlak veren bu iç çatışmaya çözüm aramak için Blakhernai Sarayı'nda acilen bir toplantı gerçekleştirdiler. Yapılan bu görüşmede Selânik meselesinin Boniface ve Baudouin'i dışarıda tutmak suretiyle hâledilmesi yönünde bir karar alındı. Diğer bir ifadeyle Selânik'in Boniface'a verilip verilmeyeceği ileride kurulacak bir meclis tarafından tayin edilecekti. Bunun üzerine Boniface'ı hem Edirne kuşatmasını kaldırmaya hem de Selânik hakkındaki kesin

38 Niketas'a göre (*Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 179) imparatorun gelen bu mesaj üzerine büyük bir öfkeye kapılan Boniface, imparatorun bir Grek'ten daha yalancı ve güvenilmez olduğunu ifade etmiştir.

39 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 279, s. 165-167; Türkçe trc. 279, s. 83.

40 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 279, 281, s. 165-167; Türkçe trc. 279, 281, s. 83-84; Clari, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 119; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 179-180; Longnon, *a. g. e.*, s. 59; Setton, *a. g. e.*, I, 16; Madden, *a. g. m.*, s. 48.

41 Clari, *a. g. e.*, İngilizce trc. s. 119.

kararı başkentte kurulacak meclise bırakmaya ikna etmek için Mareşal Geoffroi de Villehardouin'in de iştirak ettiği bir elçilik heyeti derhâl Edirne'ye gönderildi. Villehardouin, Boniface ile arası iyi olduğu için bu heyete dâhil edilmişti. Neticede elçilerle Ağustos 1204 tarihinde yaptığı görüşmede tavsiye edilen bu kararı kabul eden Boniface, Edirne kuşatmasını kaldırarak Dimetoka'ya geri döndü.⁴²

IV. Haçlı Seferi ordusunun üst kademelerinde yer alan ve hem sefer esnasında hem de Latin İmparatorluğu'nun kuruluş aşamasında gerçekleşen toplantıların neredeyse tamamına katılan Mareşal Geoffroi de Villehardouin, büyük ihtimalle bilinçli olarak, yaşanan bazı noktaları karanlıkta bırakmıştır. Mareşal aynı şekilde başkentteki bu toplantının içeriğinden de bahsetmemiş; dolayısıyla Venedik Doğu Enrico Dandolo, kont ve baronların görüşleri böylece meçhul kalmıştır. Bununla birlikte müellifin eserindeki konuyla alâkalı kısımda geçen ifadelerden, bahsi geçen görüşmede Selânik'in Boniface'a bırakılıp bırakılmayacağı yönünde nihâi kararın verilmediği sonucu çıkmaktadır. Hiç şüphesiz, bu toplantıdaki kont ve baronlar arasında Selânik'in Boniface'a verilmemesini savunanlar mevcut idi. Zîra imparator seçiminde Baudouin'i destekleyen kesimin de azımsanmayacak derecede olması bu değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. Dandolo açısından bakılacak olursa, kendisine bu sıralarda gelen yeni bir haber onun bu konudaki düşüncesini belirlemiş oldu. Buna göre; Marki Boniface, o sıralarda Girit Adası'nı satmak için Cenovalı yetkililerle görüşmekteydi.⁴³ Bu bilgiyi bir şekilde öğrenmesi üzerine Venedik'in menfaati gereği Girit Adası'nı satın almayı uygun bulan Dandolo, Boniface ile görüşmesi için adamlarını⁴⁴ Villehardouin'in de bulunduğu elçilik heyetiyle beraber markiye göndermişti.⁴⁵ Yapılan toplantıda Boniface, Girit Adası'nı Dandolo'ya satmayı kabul etti ve 12 Ağustos 1204 tarihinde Boniface ile Dandolo'nun adamları arasında satış akdi gerçek-

42 Villehardouin, a. g. e., Fransızca trc. 281-287, s. 167, 169, 171; Türkçe trc. 281-287, s. 84-86. Krş.: Setton, a. g. e., I, 16; Madden, a. g. m., s. 49.

43 Girit Adası, Boniface'in iddiasına göre İmparator IV. Aleksios Angelos tarafından kendisine verilmiştir. Bu husus, markinin Girit Adası üzerindeki haklarını, muayyen bir meblağ karşılığında Venedik'e sattığını belgeleyen sözleşmede (Tafel-Thomas, a. g. e., I, 513) şu şekilde geçmektedir: "...insula Crete, que michi data uel promissa siue consessa fuit per Alexium Imperatorem, filium Ysachij quondam defuncti Imperatoris..." [...sâbık İmparator Isaakios'un (II) oğlu İmparator Aleksios (IV) tarafından bana verilen ya da söz verilen veyahut tevdi edilen Girit Adası...]. 1343-1354 yılları arasında Venedik Doğu olarak görev yapan Andrea Dandolo'nun eserinde de (*Chronica per extensum descripta*, ed. Ester Pastello, *Rerum Italicarum Scriptores*, XII, parte 1, Bologna 1938, 280) bunu tekrarlayan bir kayıt mevcuttur. Krş.: Fotheringham, a. g. e., s. 31-32; Setton, a. g. e., I, 16.

44 Sözleşme metninde Dandolo'nun iki adamının isimleri geçmektedir: Ravano de Carceribus ile Marco Sanuto. Bkz.: Tafel-Thomas, a. g. e., I, 513.

45 Girit Adası'nın satışıyla alâkalı tamamen sessiz kalan Villehardouin, Edirne'ye gönderilen Dandolo'nun adamlarından bahsetmemektedir. Bununla birlikte aynı müellif Edirne kuşatmasını kaldırdıktan sonra Dimetoka'ya geri çekilen Boniface'ı başkente çağırarak için gönderilen ikinci bir elçilik heyetinde Dandolo'nun iki adamının bulunduğuunu zikretmektedir. Bkz.: a. g. e., Fransızca trc. 283, 296, s. 169, 177; Türkçe trc. 283, 296, s. 84-85, 88.

leştii.⁴⁶ Tam da bu noktada akıllara Boniface'ın Selânik için Venedik Doju'ndan bir teminat alıp almadığı sorusu gelmektedir. Ancak bunu cevaplayan herhangi bir bilgiye rastlamak mümkün olmamıştır ve diplomasi teâmüllerinden hareketle Boniface'ın, bu hususta destek talep etmiş olabileceğini varsayan yorumdan öteye gidilememektedir. Netice itibarıyla, Boniface Girit Adası'nı satmak için ilk olarak kendisiyle çok yakın münasebetleri bulunan Cenovalılarla masaya otursa da Selânik'te hâkimiyet kurma ve bu konuda Dandolo'nun desteğini kazanma düşüncesi daha ağır basmıştı. Dandolo ise bu antlaşma sayesinde güçlü rakibi Cenova'yı oyun dışı bırakmıştır.⁴⁷

Boniface'ın, Selânik meselesinde meclisin kararına uyacağını bildirmesiyle Villehardouin ve elçilik heyetindeki diğer kişiler başkente geri döndüler. Dandolo, Kont Louis ve diğer önde gelen Haçlı liderleri, Marki Boniface'ın bu konuda müspet yaklaşması üzerine aynı şekilde Baudouin'e de haberciler göndererek Boniface ile arasındaki konunun çözümünü kendilerine bırakmasını istediler.⁴⁸

Bu arada Boniface ile Mosynopolis'te yaptığı görüşmeden sonra Selânik'e doğru ilerlemeye devam eden İmparator Baudouin, bu güzergâh üzerinde ve çevresinde bulunan bazı önemli noktaları da peyderpey ele geçirerek sonunda Selânik'e varmıştı. Kenti çok zorlanmadan ve askerî müdahalede bulunmadan sahip oldu. Nitekim Selânik ahâlisi eski imtiyaz ve alışkanlıklarının onaylanması karşılığında şehri teslim etmeye rıza göstermiş; Baudouin de onların bu talebini, kendilerine verdiği kırmızı mürekkeple yazılmış bir mektupta onaylayarak şehirde hâkimiyet kurmuştur.⁴⁹

Marki Boniface'ın Dimetoka'yı ele geçirdikten sonra Edirne'yi de kuşattığı haberi, Selânik surlarının dışında kurduğu ordugâhta birkaç gündür beklemekte olan Latin İmparatoru'na da ulaşmış ve bu durum kendisini oldukça hiddetlendirmişti. İmparator bunun üzerine Selânik'te

46 Marki Boniface bu sözleşmeyle, başta Girit Adası üzerindeki hakları olmak üzere, IV. Aleksios Angelos tarafından kendisine söz verilen 100.000 *hyperpyron*dan, babası Guillaume de Montferrat'ya Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos (1143-1180) tarafından verilen *fiecten*, yani civarındaki bağlı yerleriyle birlikte Selânik şehriden ve Bizans İmparatorluğu'nun doğu veya batısında sahip olduğu ya da sahip olacağı tüm topraklar üzerindeki haklarından ferâgat ederek Venedik'e satmıştır. Bunun karşılığında, sözleşme metninde "...vos ad presens michi dare debetis mille marchas argenti et..." [...şu anda bana 1.000 gümüş mark vermelisiniz ve...] şeklinde geçtiği üzere satışın gerçekleştiği esnada Boniface'a 1.000 gümüş mark verilecek ve buna ek olarak yeri tam olarak belirtilmemekle beraber imparatorluğun batı bölgelerinde, yıllık getirisi 10.000 altın *hyperpyron* olan bir toprak sağlanacaktır. Yine sözleşmeye göre, Boniface ve Venedikliler, Latin İmparatorluğu'ndaki topraklarını karşılıklı olarak korumayı kabul etmekte idirler ve Boniface'ın antlaşmayı fesh etmesi hâlinde aldığı 1.000 gümüş markı iade edecektir. Sözleşme metni için bkz.: Tafel-Thomas, *a. g. e.*, I, 512-515. Krş.: Fotheringham, *a. g. e.*, s. 33; Thiriet, *a. g. e.*, s. 76; Madden, *a. g. m.*, s. 49-50.

47 Boniface ile Dandolo arasında imzalanan bu antlaşma hakkında yapılan değerlendirmeler için bkz.: Fotheringham, *a. g. e.*, s. 34-35; Thiriet, *a. g. e.*, s. 75; Longnon, *a. g. e.*, s. 60; Setton, *a. g. e.*, I, 17; Heyd, *a. g. e.*, s. 295; Nicol, *a. g. e.*, s. 141; Runciman, *a. g. e.*, III, 110; Madden, *a. g. m.*, s. 50-52.

48 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 288, s. 171; Türkçe trc. 288, s. 86. Clari'ye göre (*a. g. e.*, İngilizce trc. s. 120-121) Boniface, yaptıklarından dolayı pişmanlık duymuş ve İmparator Baudouin'den korktuğu için Konstantinopolis'e haber göndererek Dandolo, Blois Kontu Louis ve diğer kontlardan aracı olmalarını istemiştir.

49 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 280, s. 167; Türkçe trc. 280, s. 83-84; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 180; Longnon, *a. g. e.*, s. 60.

Renier de Mons idaresinde bir garnizon bırakarak bir an evvel Konstantinopolis'e ulaşmak için yola çıktı ve yol üzerinde başkentten gönderilen elçilere rastladı. İmparatoru görünce Konstantinopolis'ten gönderildiklerini belirterek kendilerini tanıtan elçiler, Selânik konusunda kararın Venedik Doju ve diğer kontlara bırakılması yönündeki tavsiye mesajını imparatora iletiler. Meseleyi adamlarıyla görüşen imparator, içlerinden bazılarının muhalefet etmesine rağmen bu hususta görüşmeyi kabul etti. Baudouin daha sonra tekrar yola koyularak Konstantinopolis'e ulaştı. Burada Dandolo ve Kont Louis ile görüşen Latin İmparatoru, başlangıçta pek gönüllü olmasa da sonradan onların kararına uyacağını bildirdi. Bunun üzerine aralarında Villehardouin'in de bulunduğu beş kişilik bir heyet hazırlandı ve Boniface'ı çağırarak için Dimetoka'ya gönderildi.⁵⁰

Edirne kuşatmasını kaldırarak hanımının da beklediği Dimetoka'ya geri dönen Marki Boniface, başkentten gelecek haberleri beklemekteydi. Dimetoka'ya varan elçiler Boniface'a, başkente davet edildiğini iletiler. Elçiler bunun yanında hem kendisinin hem de beraberinde Konstantinopolis'e gelecek kişilerin başına hiçbir kötülük gelmeyeceğine ve hayatlarının güvence altında olacağına dâir Boniface'a teminat verdiler. Gelen bu haber üzerine adamlarıyla istişare eden Boniface, neticede başkente gitmeye karar verdiğini elçilere bildirdi. Daha sonra eşi Margaret ve maiyetine aldığı 100 şövalyeyle birlikte yola çıkarak Konstantinopolis'e geldi ve burada başta Dandolo olmak üzere birçok önde gelen kişi tarafından çok iyi karşılandı. Boniface'ın da gelmesiyle Selânik toprakları için toplantı yapılmasına karar verildi ve bu amaçla bir meclis kuruldu. Bu konu hakkında bilgi veren Villehardouin'e göre; toplantıda öncelikle İmparator Baudouin ile Marki Boniface arasında taahhüt edilen sözler hatırlatılarak Selânik topraklarının Boniface'a verilmesine, Boniface'ın da ele geçirdiği Dimetoka ve civarındaki yerleri boşaltmasına karar verildi. Bu konudaki anlaşmazlık böylece meclisin aldığı kararlarla çözüme kavuşmuş oldu. Diğer taraftan bu mübadelenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için Dimetoka şehri Geoffroi de Villehardouin'e tevdi edildi. Diğer bir ifadeyle; Villehardouin bu geçiş evresi için bir nevi garantör olarak tayin olunmuştu. Bu anlamda Villehardouin, Selânik'in Boniface'a verildiği bilgisi resmî bir belgeyle kendisine ulaşana kadar Dimetoka'yı elinde tutacak, ancak bundan sonra kenti Latin İmparatoru'na ya da imparatorun belirlediği bir temsilciye teslim edecekti.⁵¹

Boniface, İmparator Baudouin ile yaşadığı ihtilâfın lehine sonuçlanması üzerine Selânik şehrini bir an evvel teslim almak için izin isteyerek Konstantinopolis'ten ayrıldı. Markiye, Latin İmparatoru'nun elçileri de eşlik etmekteydi. Bu elçiler yol üzerinde, Selânik topraklarının sınırları dâhilinde olan veya Boniface'a verilen arazinin içerisinde yer alan şehirlere uğradıkça söz konusu şehrin ahâlisine ya da orayı idare eden kişilere kentin artık Boniface'a ait olduğunu ve

50 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 289-296, s. 171, 173, 175, 177; Türkçe trc. 289-296, s. 86-88. Villehardouin'in, Boniface'ı çağırarak için gönderilenler arasında olduğunu Niketas da (*Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 180) kaydetmektedir. Krş.: Setton, *a. g. e.*, I, 17; Madden, *a. g. m.*, s. 51.

51 Villehardouin, *a. g. e.*, Fransızca trc. 296-299, s. 177, 179; Türkçe trc. 296-299, s. 88-89; Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 181; Longnon, *a. g. e.*, s. 61; Setton, *a. g. e.*, I, 18.

imparator tarafından kendisine verildiğini bildirmektedirler.⁵² Boniface, maiyeti ve beraberinde gelen elçiler nihayetinde Selânik'e vardılar. İmparator Baudouin, Selânik'ten ayrılmadan önce Renier de Mons'un emrinde olan bir garnizon askeri buraya yerleştirmişti. Ancak Boniface ve beraberindekiler Selânik'e geldiğinde Renier ölmüştü. Böylece şehir Boniface'a teslim edildi.⁵³ Niketas, Selânik'e yaklaşan Boniface'ın ahâli tarafından sevgi gösterileri ve mutlulukla karşılandığını zikrederken herhangi bir mukavemet olmadan şehre girdiğini de belirtmektedir. Boniface Selânik'te ikamet etmeye başladıktan bir müddet sonra güneye doğru bir hareket başlattı ve kısa bir süre içerisinde Teselya, Hellas ve Euböia'yı da hâkimiyeti altına aldı.⁵⁴

Sonuç itibarıyla, Konstantinopolis'in 1204'te zaptı esnasında ve hemen sonrasındaki süreçte yaşanan hâdiseler açıkça göstermiştir ki Marki Boniface, Bizans İmparatorluğu'nun enkazı üstünde kurulan yeni Latin devletinin imparatoru olarak seçilmeyi tasarlamış; lâkin bu uğurda eski imparatoriçe Margaret ile gerçekleştirdiği evlilik gibi mevkiini kuvvetlendirmek amacıyla attığı bazı adımlara rağmen bu plân başarıya ulaşmamıştır. Bunda en büyük etken Enrico Dandolo, dolayısıyla Venediklilerdir. Nitekim adayı hususunda markiden çekinen ve Konstantinopolis'in zaptıyla birlikte elde ettikleri imtiyazların devamlılığını muhafaza etmek isteyen Venediklilerin bilinçli olarak kendisini desteklemedikleri kaynakların verdiği bilgiler ışığında anlaşılmaktadır. Ne var ki Boniface'ın âkıbeti Selânik topraklarında vücut buldu. Zîra marki, seçimi kaybeden aday olarak kendisine vaadedilen bir teselli mükâfatı niteliğindeki toprağı istemeyerek, ailevî sebeplerden kaynaklanan bir mirası ya da henüz gerçekleştirdiği evliliğinden doğan bir durumu öne sürmek suretiyle üzerinde hak iddiasında bulunduğu Selânik'i talep etmiş ve bu sebeple İmparator Baudouin ile arasında ihtilâf doğmuştur. Bu durum ise Latin İmparatorluğu'nu, daha kuruluş aşamasında tehlikeli bir iç savaşın eşğine getirmiştir. Bu anlaşmazlık ancak Venedik Doğu Dandolo ve diğer kontların müdahalesiyle hâllolmuş, neticede Boniface Selânik'e hâkim olmuştur.⁵⁵

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

52 Benjamin Hendrickx ("Le problème des frontières du royaume latin des Montferrat à Thessalonique: réalité et légalité", *Byzantinos Domos*, XVII/XVIII, 2009/2010, s. 58-61.) Boniface'a tevdi edilen Selânik Krallığı'nın sınırlarının doğuda Meriç Nehri, batıda ise Vardar Nehri'ne kadar uzandığını belirtir.

53 Villehardouin, a. g. e., Fransızca trc. 299-300, s. 177, 179; Türkçe trc. 299-300, s. 89.

54 Niketas, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, s. 181.

55 Bu makalenin, hâlihazırda tarafımdan yürütülen ve Selânik Haçlı Krallığı'nın (1204-1224) tesisinden inkırazına kadarki sürecini siyasî, ekonomik ve ticarî yönleriyle ele alan uzun vâdeli bir proje kapsamında yayımlandığını belirtmek yerinde olacaktır.

Bibliyografya

- Albericus Trium Fontium, *Chronica*, İngilizce trc. Alfred J. Andrea, *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, Leiden-Boston 2008², s. 291-309.
- Altan, Ebru, "Dördüncü Haçlı Seferi'nden Sonra Anadolu/Anatolia after the Fourth Crusade", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Prof. Dr. Işın Demirkent Hatıra Sayısı*, XLII (2007), s. 65-74, 75-84.
- Andrea Dandolo, *Chronica per extensum descripta*, ed. Ester Pastello, *Rerum Italicarum Scriptores*, XII, parte 1, Bologna 1938.
- Angold, M., *The Fourth Crusade, Events and Context*, Abingdon 2014.
- Angold, M., "The Road to 1204: the Byzantine Background to the Fourth Crusade", *Journal of Medieval History*, XXV/3, 1999, s. 257-278.
- Bartusis, M. C., *Land and Privilege in Byzantium, The Institution of Pronoia*, Cambridge 2012.
- Brand, C. M., *Byzantium Confronts the West 1180-1204*, Cambridge-Massachusetts 1968.
- Çalışır, Abdurrahman Onur, *Latin Kaynaklarına Göre Dördüncü Haçlı Seferi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2020.
- Devastatio Constantinopolitana*, İngilizce trc. Alfred J. Andrea, *Contemporary Sources for the Fourth Crusade*, Leiden-Boston 2008², s. 205-221.
- Fotheringham, J. K., *Marco Sanudo, Conqueror of the Archipelago*, Oxford 1915.
- Geoffroi de Villehardouin, *La Conquête de Constantinople*, modern Fransızca trc. Natalis de Wailly, *La Conquête de Constantinople par Geoffroi de Ville-Hardouin avec la contunation de Henri de Valenciennes*, Paris 1872, s. 1-301; Türkçe trc. Ali Berktaş, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, İstanbul 2008, s. 1-150.
- Georgios Akropolites, *Historia*, İngilizce trc. Ruth Macrides, *The History*, Oxford 2007.
- Geyik, Süleyman Onur, *İstanbul Lâtin İmparatorluğu Tarihi Kuruluş Devri (1204-1216)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2021.
- Gregory, T. E., "Mosynopolis", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, II, New York-Oxford 1991, 1418-1419.
- Guntherus Parisiensis, *Hystoria Constantinopolitana*, İngilizce trc. Alfred J. Andrea, *The Capture of Constantinople*, Philadelphia 1997.
- Hendrickx, B., "The Main Problems of the History of the Latin Empire", *Revue belge de philologie et d'histoire*, LII/4, 1974, s. 787-799.
- Hendrickx, B., "Le problème des frontières du royaume latin des Montferrat à Thessalonique: réalité et légalité", *Byzantinos Domos*, XVII/XVIII, 2009/2010, s. 57-68.
- Henri de Valenciennes, *Histoire de l'empereur Henri de Constantinople*, modern Fransızca trc. Natalis de Wailly, *La Conquête de Constantinople par Geoffroi de Ville-Hardouin avec la contunation de Henri de Valenciennes*, Paris 1872, s. 303-421; Türkçe trc. Ali Berktaş, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, İstanbul, 2008, s. 151-211.
- Heyd, W., *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, Türkçe trc. Enver Ziya Karal, Ankara 2000².
- Keçiş, Murat, "Latin İşgali Sonrasında Balkanlar'da Bizans", *Balkanlar El Kitabı*, ed. Osman Karatay, Bilgehan A. Gökdağ, I, Çorum-Ankara 2006, s. 269-283.
- Koçuk, İsmail, *İznik Bizans Devleti Tarihi Kuruluş Devri (1204-1214)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017.
- Longnon, J., *L'empire latin de Constantinople et la Principauté de Morée*, Paris 1949.

- Madden, T. F., "The Latin Empire of Constantinople's Fractured Foundation: The Rift between Boniface of Montferrat and Baldwin of Flanders", *The Fourth Crusade: Event, Aftermath, and Perceptions, Papers from the Sixth Conference of the Society for the Study of the Crusades and the Latin East, Istanbul, Turkey, 25-29 August 2004*, ed. Thomas F. Madden, Aldershot-Hampshire 2008, s. 45-52.
- Marin, S., "Venetian 'Empire' in the East. The Imperial Elections in Constantinople on 1204 in the Venetian Chronicles' Representation", *Annuario*, 2003, s. 185-245.
- McNeal, E. H., Robert Lee Wolff, "The Fourth Crusade", *A History of the Crusades*, ed. Kenneth M. Setton, II, Madison-Wisconsin 1969², 153-186.
- Nicol, D. M., *Bizans ve Venedik, Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine*, Türkçe trc. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2000.
- Nicol, D. M., "The Fourth Crusade and the Greek and Latin Empires", *The Cambridge Medieval History*, ed. J. M. Hussey, IV, part I, Cambridge 1966², 275-330.
- Niketas Khoniates, *Historia*, 1118-1180 yılları arası kısmî Türkçe trc. Fikret Işıltan, *Historia: Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri*, Ankara 1995.
- Niketas Khoniates, *Historia*, 1195-1206 yılları arası kısmî Türkçe trc. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, İstanbul 2004.
- Niketas Khoniates, *Historia*, 1180-1195 yılları arası kısmî Türkçe trc. Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, İstanbul 2006.
- Pears, E., *The Fall of Constantinople; Being the Story of the Fourth Crusade*, New York 1886.
- Queller, D. E., Thomas F. Madden, *The Fourth Crusade, the Conquest of Constantinople*, Philadelphia 1997².
- Robert de Clari, *La Conquête de Constantinople*, İngilizce trc. Edgar Holmes McNeal, *The Conquest of Constantinople*, Toronto 1996; Türkçe trc. Beynun Akyavaş, *İstanbul'un Zaptı (1204)*, Ankara 2000².
- Robertus de Torigneio, *Chronica*, ed. Léopold Delisle, *Chronique de Robert de Torigni*, II, Rouen 1878.
- Runciman, S., *Haçlı Seferleri Tarihi*, Türkçe trc. Fikret Işıltan, II-III, Ankara 2008³.
- Salimbene de Adam, *Cronica*, ed. Giuseppe Scalia, I, Bari 1966².
- Setton, K. M., *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, I, Philadelphia 1976.
- Sicardus Cremonensis, *Chronica*, ed. O. Holder-Egger, *Monumenta Germaniae Historica, Series Scriptorum*, XXXI, Hannover 1903, 22-181.
- Tafel, Gottlieb L. F., George M. Thomas, *Urkunden zur älteren Handels- und Staatgeschichte der Republik Venedig mit besonderen Beziehungen auf Byzanz und die Levante*, I, Wien, 1856.
- Thiriet, F., *La Romanie Vénétienne au Moyen Age, Le développement et l'exploitation du domaine colonial vénétien (XIIe-XVe siècles)*, Paris 1959.
- Van Tricht, F., *The Latin Renovatio of Byzantium, The Empire of Constantinople (1204-1228)*, Leiden-Boston 2011.
- Willermus Tyrensis, *Historia Rerum in Partibus Transmarinis Gestarum*, İngilizce trc. E. A. Babcock, *A History of Deeds Done Beyond the Sea. By William Archbishop of Tyre*, II, New York 1943.
- Wolff, R. L., "The Latin Empire of Constantinople", *A History of Crusades*, ed. Kenneth M. Setton, II, Madison-Wisconsin 1969², 187-234.